

01. Bibliyoterapi Aracılığıyla Okuma Anlama ve Akademik Dayanıklılığın Artırılması: Yedinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Karma Yöntemli Yarı Deneyssel Bir Çalışma ¹

Mehmet Fatih ÖZCAN ² & İhsan YILMAZ ³

APA: Özcan, M. F. & Yılmaz, İ. (2026). Bibliyoterapi Aracılığıyla Okuma Anlama ve Akademik Dayanıklılığın Artırılması: Yedinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Karma Yöntemli Yarı Deneyssel Bir Çalışma. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (53), 1-19. **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21044781>

Öz

Bu çalışma, bibliyoterapi tabanlı bir okuma programının yedinci sınıf öğrencilerinin okuma anlama becerileri ve akademik dayanıklılık seviyeleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Nicel aşama, ön test-son test kontrol gruplu yarı deneyssel desene yürütülürken; nitel aşama, nicel bulguların altında yatan mekanizmaları açıklamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışma grubu, Türkiye'deki bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 30 yedinci sınıf öğrencisinden (15 deney ve 15 kontrol grubu) oluşmaktadır. Deney grubu; özdeşleşme, katarsis, içgörü ve genelleme aşamaları etrafında yapılandırılmış 10 haftalık bir bibliyoterapi programına katılırken, kontrol grubu normal müfredatı takip etmiştir. Bulgular, bibliyoterapi müdahalesinin hem okuma anlama ($d = 0,92$) hem de akademik dayanıklılık ($d = 0,88$) üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ek olarak, ANCOVA sonuçları, ön test puanları kontrol edildikten sonra da bu etkilerin anlamlı kaldığını doğrulamıştır. Nitel bulgular, öğrencilerin edebi metinlerle kurdukları etkileşim yoluyla öz farkındalık, özerklik ve gelecek odaklı düşünme becerileri geliştirdiklerini göstermiştir. Sonuçlar, bibliyoterapinin yalnızca bir okuma etkinliği değil, bilişsel ve duyuşsal süreçleri entegre eden yapılandırılmış bir pedagojik müdahale olduğunu savunmaktadır. Öğrencilerin kişisel anlam inşasına ve deneyimleri üzerinde düşünmelerine olanak tanıyarak hem akademik başarıyı hem de psikolojik gelişimi artırmaktadır.

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu makale, İhsan Yılmaz tarafından Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde tamamlanan ve YÖK Ulusal Tez Merkezinde 910832 tez numarası ile kayıtlı bulunan "Bibliyoterapi Temelli Okuma Programının 7. Sınıf Öğrencilerinin Akademik Dayanıklılığı ve Okuma Anlama Becerileri Üzerindeki Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Etik İzni: Araştırmanın yürütülmesi için Ağrı İl Millî Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır (Onay No: 102119295, Tarih: 13.05.2024).

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin /iThenticate Oran: %7

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 28.05.2026-**Kabul Tarihi:** 29.06.2026-**Yayın Tarihi:** 30.06.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21044781>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme

² Doç. Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü / Assoc. Prof., Ağrı İbrahim Çeçen University, Faculty of Education, Department of Turkish and Social Sciences Education (Ağrı, Türkiye), **e-posta:** mefo3@hotmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-0721-9422> **Crossref Funder ID:** 100019131

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı / Master's Student, Ağrı İbrahim Çeçen University, Institute of Educational Sciences, Department of Turkish Language Education (Ağrı, Türkiye), **e-posta:** kalenderihisan.04@gmail.com **ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0006-4155-6015> **ROR ID:** <https://ror.org/054y2mb78> **ISNI:** 0000 0004 0399 2543

Anahtar kelimeler: Bibliyoterapi, Okuma Anlama, Akademik Dayanıklılık, Karma Yöntem Deseni, Eğitsel Müdahale

Enhancing Reading Comprehension and Academic Resilience through Bibliotherapy: A Mixed-Methods Quasi-Experimental Study with Seventh-Grade Students ⁴

Abstract

This study aims to examine the effect of a bibliotherapy-based reading program on seventh-grade students' reading comprehension skills and academic resilience levels. The study employed an explanatory sequential mixed-methods design. The quantitative phase was conducted using a quasi-experimental pretest–posttest control group design, while the qualitative phase was used to explain the underlying mechanisms of the quantitative findings. The study group consisted of 30 seventh-grade students (15 in the experimental group and 15 in the control group) from a public middle school in Türkiye. The experimental group participated in a 10-week bibliotherapy program structured around the stages of identification, catharsis, insight, and generalization, whereas the control group followed the regular curriculum. The findings revealed that the bibliotherapy intervention had a statistically significant positive effect on both reading comprehension ($d = 0.92$) and academic resilience ($d = 0.88$). Additionally, ANCOVA results confirmed that these effects remained significant after controlling for pre-test scores. Qualitative findings indicated that students developed self-awareness, autonomy, and future-oriented thinking through their engagement with literary texts. The findings suggest that bibliotherapy is not merely a reading activity but a structured pedagogical intervention that integrates cognitive and affective processes. It enhances both academic achievement and psychological development by enabling students to construct personal meaning and reflect on their experiences.

Keywords: Bibliotherapy, Reading Comprehension, Academic Resilience, Mixed-Methods Design, Educational Intervention

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography. This article was produced from the master's thesis entitled "The Effect of a Bibliotherapy-Based Re-ading Program on Seventh-Grade Students' Academic Resilience and Reading Comprehension Skills", completed by İhsan Yılmaz at Ağrı İbrahim Çeçen University, Institute of Educational Sci-ences, and registered in the National Thesis Center of the Council of Higher Education (Thesis No: 910832).

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Ethics Statement: Official permission to conduct the study was obtained from the Ağrı Provincial Directorate of National Education (Approval No: 102119295, Date: 13.05.2024).

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography

Similarity Report: Received – Turnitin / iThenticate Rate: %7

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, **Article Registration Date:** 28.05.2026-**Acceptance Date:** 29.06.2026-

Publication Date: 30.06.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21044781>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

1. Giriş

Okuma, yaşamın erken dönemlerinde kazanılan en temel becerilerden biridir ve bireylerin yaşam boyu öğrenimi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Okuma süreci, yalnızca kelimelerin tanınmasını değil, aynı zamanda yeni bilgileri zaten bildikleriyle ilişkilendirerek anlamayı, yorumlamayı ve anlam yaratmayı içerir (Balci, 2013). Temel bir eğitsel başarı olan okuma anlama, öğrencilerin akademik başarısını sadece dil derslerinde değil, fen ve matematik gibi diğer derslerde de doğrudan etkiler (Bloom ve ark. 1976; Doğanay, 2019). Okuma anlamının kritik önemine rağmen, OECD'nin Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) ve Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Araştırması (PIRLS) gibi uluslararası geniş ölçekli değerlendirmeler; öğrencilerin temel anlama ve çıkarım stratejilerinde ciddi eksiklikler yaşadığını ortaya koymaktadır (OECD, 2019; Mullis ve ark. 2017). Türkiye gibi ülkelerin okuma okuryazarlığı sonuçları incelendiğinde öğrencilerin üst düzey bilişsel okuma süreçleri, eleştirel analiz ve derin metin anlama becerilerinin daha fazla geliştirilmesi gerektiği açıkça görülmektedir (Yılmaz-Fındık & Kavak, 2013).

Küresel okuma müdahale çalışmaları, okuma anlama sorunlarının yalnızca geleneksel müfredatla çözülemeyeceğini vurgulasa da, öğrencilerin metinlerle psikolojik ve bilişsel bağlar kurmasını sağlayacak destekleyici pedagojik müdahalelere ihtiyacı vardır. Günümüzün hızla değişen pandemi sonrası dünyasında, uluslararası literatürde önem kazanan kavramlardan birisi akademik dayanıklılıktır. Akademik dayanıklılık, öğrencilerin risk faktörlerine ve zorlu yaşam olaylarına maruz kalmalarına rağmen akademik başarı elde etme ve eğitim hayatlarındaki uyumu sürdürme yeteneğini ifade eder (Luthar, Cicchetti, & Becker, 2000; Martin & Marsh, 2006). Uluslararası düzeyde yürütülen çalışmalar; okul aidiyeti ve pedagojik müdahaleler gibi çevresel koruyucu faktörlerin, özellikle öğrencilerin sosyoekonomik dezavantajlarla karşılaştığı bağlamlarda akademik dayanıklılığı doğrudan artırdığını göstermektedir (Borman & Overman, 2004; Gizir & Aydın, 2009; Masten, 2014).

Bibliyoterapi, bireylerin bir edebi eserin kahramanıyla özdeşleştiği ve bu özdeşleşme yoluyla kendi sorunlarını ortaya çıkarıp çözmeye çalıştığı yansıtıcı bir süreç olarak tanımlanabilir (Lewis ve ark., 2015). Bibliyoterapi yönteminin tarihsel gelişimi ele alındığında, okumanın terapi anlamında faydasını ele alan toplumların ilk olarak Antik Romalılar ve Yunanlılar olduğu görülmektedir. Filozof Aristoteles, Yunan tarihçisi Diodorus Siculus, Sigmud Freud gibi ünlü bilim insanlarının teorilerinde okumanın terapötik anlamına ilişkin izleri sürmek mümkündür (Yapıcı ve Yılmaz, 2022). Doktorlar, psikiyatri uzmanları ve kütüphanecilerin tarihsel süreçte bu yönetime başvurdukları ve terapi aracı olarak bireylerin iyileşme süreçlerinde kullandıkları görülmektedir (Şahin, 2019). Bibliyoterapinin uygulama aşamalarının anlatıldığı, kitapların seçilmesinde hangi ölçütlerin dikkate alınacağı, uygulayıcıların da hangi özelliklerin bulunması gerektiği, okul öncesi döneme hatta bebeklik dönemine yönelik etkinlikler, bibliyoterapi sürecinin nasıl devam edeceğine dair öneriler literatürle desteklenmiş ve desteklenmeye devam edilmektedir (Forgan, 2002; Pehrsson, Allen, Folger, McMillen ve Lowe, 2007).

Bibliyoterapi süreci tipik olarak dört aşamadan oluşur: özdeşleşme, katarsis, içgörü ve bütünleşme (Shrodes, 1949). Uluslararası literatür; bibliyoterapi uygulama aşamalarını, etkinlik yapılarını ve kitap seçme kriterlerini derinlemesine incelemiş ve eğitimciler için önemli gelişimsel modeller sunmuştur. Okullarda öğretmenler tarafından sıklıkla kullanılan bibliyoterapi uygulamalarında materyallerin çok boyutlu olması ve karakterlerin problem çözme becerilerinin anlatının merkezinde yer alması gerektiği vurgulanmaktadır (Heath ve ark., 2005). Ek olarak bibliyoterapi; okul ortamlarında zorbalık gibi zorluklarla başa çıkmak için çocukların baş etme stratejileri geliştirmelerine yardımcı olan etkili bir araç olarak tanımlanmıştır (Gregory & Vessey, 2004). Ayrıca, çocuk ve ergenlerdeki duygusal ve davranışsal

sorunları (örneğin saldırganlık, sosyal dışlanma) ele almada güçlü, kanıta dayalı bir yöntem olarak kabul edilmiştir (Shechtman, 2009).

Literatürdeki çalışmalar bibliyoterapinin problem çözme yeteneklerini, empatiyi ve okuma tutumlarını geliştirdiğini belirtse de okuma anlama ve akademik dayanıklılığı birlikte inceleyen çağdaş çalışmalar sınırlıdır. Bu boşluk, özellikle Türkiye'de yürütülen çalışmalarda belirgindir. Ulusal literatürde akademik dayanıklılık kavramı genellikle yoksulluk, aile parçalanması ve sosyoekonomik dezavantajlar gibi demografik faktörlerle ilişkili olarak incelenmiştir. Dahası, bibliyoterapi üzerine hem uluslararası hem de ulusal çalışmalar çoğunlukla okul öncesi, ilkokul öğrencileri veya klinik bağlamlara odaklanmıştır. Bu nedenle, bu çalışmanın araştırma problemi; bibliyoterapi tabanlı bir okuma programının, ergenliğe geçiş aşamasındaki yedinci sınıf ortaokul öğrencilerinin okuma anlama başarısı ve akademik dayanıklılığı üzerinde anlamlı ve pratik bir etkisinin olup olmadığını araştırarak bu boşluğu gidermektir.

Bu doğrultuda, çalışma aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aramaktadır:

AS1: Bibliyoterapi tabanlı okuma programının, yedinci sınıf öğrencilerinin okuma anlama başarısı üzerinde kontrol grubuna kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi var mıdır?

AS2: Bibliyoterapi tabanlı okuma programının, yedinci sınıf öğrencilerinin akademik dayanıklılık seviyeleri üzerinde kontrol grubuna kıyasla istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi var mıdır?

AS3: Karma desenin nitel boyutunda, bibliyoterapi oturumlarına (özdeşleşme, katarsis, içgörü, genelleme) katılan öğrenciler akademik ve sosyal baskılarla başa çıkma süreçlerini kendi ifadeleri ve görsel metaforları aracılığıyla nasıl yansıtmaktadır?

2. Yöntem

2.1 Araştırma Deseni

Bu çalışma, nicel bulguların nitel veriler aracılığıyla desteklendiği ve yorumlandığı açıklayıcı sıralı karma yöntem desenini kullanmıştır. Çalışmanın nicel bileşeni yarı deneysel ön test-son test kontrol gruplu bir desen kullanırken; nitel bileşen, öğrencilerin test puanlarında gözlenen sayısal iyileşmelerin nedenlerini açıklamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda, öğrencilerin bibliyoterapi sürecindeki duygusal ifadeleri (katarsis) ve kişisel içgörülerini; açık uçlu yanıtlar ve öğrenci çizimlerini içeren doküman analizi yoluyla incelenmiştir.

2.2 Katılımcılar

Çalışma grubu, 2023–2024 eğitim-öğretim yılında Ağrı il merkezinde bulunan Şehit Uzman Çavuş Tuncer Doğan İmam Hatip Ortaokulunda öğrenim gören 30 yedinci sınıf öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü okul; bibliyoterapi programının planlanan süre boyunca düzenli biçimde uygulanmasına uygun olması, gerekli resmî izinlerin alınabilmesi ve yedinci sınıf düzeyindeki tüm öğrencilere ulaşılabilmesi nedeniyle amaçlı olarak seçilmiştir. Araştırmanın yürütüldüğü okulda yedinci sınıf düzeyindeki tüm öğrenciler çalışmaya dâhil edildiğinden ayrıca bir örnekleme yöntemine başvurulmamıştır.

Grupların oluşturulmasında cinsiyete dayalı tabakalı atama yaklaşımı kullanılmıştır. Tabakalı atama;

katılımcıların araştırma sonucunu etkileyebilecek özelliklerine göre homojen alt gruplara ayrılması ve her tabakadan deney ile kontrol gruplarına dengeli biçimde katılımcı atanmasına dayanan bir yöntemdir (Creswell & Creswell, 2018; Fraenkel et al., 2019). Bu yöntem, gruplar arasındaki başlangıç farklılıklarını en aza indirerek seçme yanlılığını azaltmayı ve araştırmanın iç geçerliğini güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle örneklem büyüklüğünün sınırlı olduğu yarı deneysel araştırmalarda tabakalı atama, grupların temel özellikler bakımından dengelenmesine katkı sağlayarak deneysel işlemin etkisinin daha güvenilir biçimde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır (Shadish, Cook, & Campbell, 2002).

Bu doğrultuda öğrenciler öncelikle cinsiyetlerine göre iki tabakaya ayrılmış (14 kız, 16 erkek), ardından her tabakadaki öğrenciler kura yöntemiyle deney ve kontrol gruplarına dengeli biçimde atanmıştır. Ancak katılımcıların evrenden tamamen rastgele seçilmesi ve tam randomizasyonun sağlanamaması nedeniyle araştırma tam deneysel değil, yarı deneysel desen kapsamında değerlendirilmiştir. Süreç sonunda deney ve kontrol gruplarının her biri 15 öğrenciden oluşmuş; her iki grupta da 7 kız ve 8 erkek öğrenci yer almıştır.

Atama işleminin ardından grupların başlangıçta birbirine denk olup olmadığını belirlemek amacıyla ön test puanları karşılaştırılmıştır. Tablo 3'te görüldüğü üzere deney ve kontrol grupları arasında okuma anlama ve akademik dayanıklılık ön test puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p > .05$). Bu bulgu, tabakalı atama sürecinin gruplar arasında başlangıç denliğini sağlamada başarılı olduğunu göstermektedir. Örneklem büyüklüğünün 30 öğrenci ile sınırlandırılması ise bibliyoterapi uygulamalarının etkileşimli yapısı, grup içi paylaşımın niteliği ve uygulama sürecinin yönetilebilirliği dikkate alınarak planlanmıştır.

2.3 Veri Toplama Araçları

Okuma Anlama Testi: Öğrencilerin okuma anlama başarı düzeylerini belirlemek amacıyla Temizkan (2007) tarafından geliştirilen okuma anlama testi kullanılmıştır. Test; Gençlik Bir Bilseydi, Okul ve Meslek Seçimi, Okumak ve Roman Okumak başlıklı dört okuma metninden oluşmakta ve her metin 14 adet dört seçenekli çoktan seçmeli soru içermektedir. Böylece test toplam 56 maddeden oluşmaktadır. Mevcut araştırma grubunda gerçekleştirilen güvenirlik analizinde Cronbach's alfa katsayısı .76 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca tez kapsamında yapılan madde analizinde ortalama madde güçlük indeksinin $p\bar{q} = .61$, ortalama ayırt edicilik indeksinin ise $r\bar{q} = .50$ olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular, test maddelerinin orta güçlük düzeyinde ve yeterli ayırt edicilik gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Aracın üst düzey okuma anlama becerilerini ölçme niteliğini örneklendirmek amacıyla Gençlik Bir Bilseydi metninden bir soru aşağıda sunulmuştur:

“Metnin ikinci paragrafında aşağıdakilerden hangisinde birbiriyle karşılaştırılan unsurlar doğru belirlenmiştir? (A) Para ve hayat (B) Hayat ve rüzgârlar/fırtınalar (C) Gençlik ve para (D) Yaşlılık ve para.”

Akademik Dayanıklılık Ölçeği: Öğrencilerin akademik dayanıklılık düzeylerini belirlemek amacıyla Martin ve Marsh (2006) tarafından geliştirilen ve Kapıkıran (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan Akademik Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Türkçe uyarlama çalışması lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiş olup Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) örneklem yeterlilik katsayısı .89 olarak hesaplanmış ve veri setinin faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi sonucunda ölçeğin madde faktör yüklerinin .70 ile .83 arasında değiştiği saptanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini test etmek

amacıyla gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda uyum indekslerinin kabul edilebilir ve iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir ($\chi^2 = 41.17$, $sd = 9$, $p < .001$, $RMSEA = .081$, $SRMR = .049$, $CFI = .95$, $GFI = .96$, $AGFI = .92$, $NNFI = .91$) (Kapıkıran, 2012).

Ölçek, 7'li Likert tipinde derecelendirilen altı maddeden oluşmaktadır (1=Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Kesinlikle katılıyorum). Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısı .89 olarak raporlanırken, mevcut araştırmada hesaplanan Cronbach's alfa katsayısı .74'tür. Ölçekte ters puanlanan madde bulunmamakta olup toplam puanlar 6 ile 42 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar öğrencilerin akademik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Nitel Veri Araçları: Nitel veriler, bibliyoterapi sürecinin kuramsal aşamalarını (özdeşleşme, katarsis, içgörü ve genelleme) temel alarak araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu etkinlik formları ile öğrencilerin her bibliyoterapi aşamasının sonunda oluşturdukları çizimlerden elde edilmiştir. Formların hazırlanmasında Shrodes'un (1949) bibliyoterapi modeli esas alınmış; her aşamanın amaçlarına uygun olarak öğrencilerin kitap kahramanıyla kurdukları özdeşimi, yaşadıkları duygusal boşalmı, geliştirdikleri farkındalıkları ve günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarını ortaya koyabilecek açık uçlu sorular hazırlanmıştır. Hazırlanan soru ve etkinlikler uygulama yapılacak grup dışında iki bağımsız sınıfta pilot olarak uygulanmış; daha sonra iki Türkçe öğretmeni, bir rehber öğretmen ve bir psikoloji alan uzmanının görüşleri doğrultusunda kapsam, anlaşılabilirlik, yaş grubuna uygunluk ve bibliyoterapi aşamalarını temsil etme düzeyi açısından değerlendirilerek gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Uzman görüşleri arasındaki uyum Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği Güvenirlik = Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) $\times 100$ formülü kullanılarak hesaplanmış ve %85 görüş birliği sağlanmıştır. Öğrencilerin oluşturdukları çizimler ise bibliyoterapi sürecinde ortaya çıkan duygu, düşünce ve farkındalıkların yazılı ifadeleri destekleyen tamamlayıcı nitel veri kaynağı olarak değerlendirilmiştir.

2.4 İşlem (Uygulama Süreci)

Deney grubunda bibliyoterapi uygulaması 10 hafta boyunca dört aşamada yürütülmüştür. Uygulama sürecine ilişkin ayrıntılar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Bibliyoterapi Uygulama Sürecinin Aşamaları

Oturum	Hafta	Uygulama
1. Oturum	Nisan 1. Hafta	Okuduğunu anlama ve akademik dayanıklılık ön testleri
	Nisan 2. Hafta	Bibliyoterapi hakkında bilgilendirme, <i>Martı Jonathan Livingston</i> kitabının okunmaya başlanması
2. Oturum	Nisan 3. Hafta	EGB metni, etkinlikler, kitap okuma
	Nisan 4. Hafta	Özdeşleşme etkinlikleri, OMS metni ve etkinlikleri
3. Oturum	Mayıs 1. Hafta	O metni, etkinlikler ve katarsis çalışmaları
	Mayıs 2. Hafta	Martı kitabı soru-cevap çalışmaları, içgörü ve genelleme etkinlikleri
4. Oturum	Mayıs 3-4. Hafta	RO metni ve etkinlikleri

Oturum	Hafta	Uygulama
	Haziran 1. Hafta	Okuduğunu anlama ve akademik dayanıklılık son testleri

Not. EGB = Gençlik Bir Bilseydi, OMS = Okul ve Meslek Seçimi, O = Okumak, RO = Roman Okumak.

2.5 Veri Analizi

Nicel veriler SPSS istatistik yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. Örneklem boyutunun nispeten küçük olması (N = 30) nedeniyle, parametrik analizlerin uygunluğunu sağlamak için veri dağılımı dikkatle incelenmiştir. Normallik varsayımları çarpıklık ve basıklık katsayıları kullanılarak test edilmiştir. Okuma anlama başarı testi ve akademik dayanıklılık ölçeğinden elde edilen değerler -1,96 ile +1,96 (çoğunlukla -1 ile +1 arası) kabul edilebilir aralığında olup, normale yakın bir dağılım sergilemiştir. Bu doğrultuda betimsel istatistikler ve bağımsız örneklem t-testi dâhil olmak üzere parametrik testler kullanılmıştır. Ayrıca, başlangıç farklarını kontrol etmek ve istatistiksel hassasiyeti artırmak için son test puanlarının bağımlı değişken, ön test puanlarının ise ortak değişken (covariate) olduğu bir ANCOVA analizi yapılmıştır. Bulguların pratik anlamlılığını değerlendirmek için Cohen's d etki büyüklüğü, deney ve kontrol gruplarının son test ortalamaları arasındaki farkın birleştirilmiş standart sapmaya bölünmesiyle hesaplanmıştır (Cohen, 1988).

Nitel verilerin analizi için önceden tanımlanmış bir kavramsal çerçeveye dayalı tümdengelimci-betimsel bir yaklaşım benimsenmiştir. Buna göre ana temalar tümevarımsal olarak oluşturulmamış, bunun yerine Shrodes (1949) tarafından önerilen bibliyoterapi sürecinin dört teorik aşaması (Özdeşleşme, Katarsis, İçgörü ve Genelleme) kodlama çerçevesi olarak kullanılmıştır.

Kodlama Prosedürü Veri analizi sürecinde öğrencilerin açık uçlu sorulara verdikleri yazılı yanıtlar ve dört oturum boyunca ürettikleri görsel metaforlar (çizimler) önce dijital ortama aktarılmış ve yazıya dökülmüştür. Ardından, iki bağımsız kodlayıcı (araştırmacı ve nitel araştırmada deneyimli bir alan uzmanı) veri setini tekrar tekrar okuyarak anlamlı birimlere (cümleler, ifadeler veya görsel imgeler) kavramsal kodlar atamıştır. İki kodlayıcı tarafından bağımsız olarak oluşturulan kodlar, benzerlik ve farklılıkları belirlemek için karşılaştırılmıştır. Çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül kullanılarak kodlayıcılar arası uzlaşma hesaplanmıştır:

$$\text{Güvenirlilik} = \text{Uzlaşma} / (\text{Uzlaşma} + \text{Uzlaşmazlık}) * 100$$

Kodlayıcılar arası uzlaşma yüzdesi %85 olarak hesaplanmıştır. Nitel araştırmalarda %70 veya üzeri bir kodlama uzlaşması güvenilir kabul edildiğinden (Miles & Huberman, 1994), analiz oldukça güvenilirdir. Kalan %15'lik uzlaşmazlık için araştırmacılar bir araya gelerek fikir birliğine varmıştır. Nitel veri analizi sürecinin şeffaflığını ve denetlenebilirliğini (denetim izi) göstermek için ham verilerin nasıl kodlara ve ardından önceden tanımlanmış teorik temalara dönüştürüldüğünü gösteren bir örnek kodlama çerçevesi Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Ham Verilerden Önceden Belirlenmiş Kuramsal Temalara Uzanan Tümdengelimsel Kodlama Süreci Örneği

Ham Veri / Doğrudan Alıntı	Ortaya Çıkan Kod	Önceden Tanımlanmış Kuramsal Tema
"Risk almayı severim. Sınırlar içinde kalmayı veya herkes gibi düşünmeyi sevmiyorum." (DK3)	Farklı olma ve sınırları aşma arzusu	Özdeşleşme

“Yazar olmak istediğimi söylediğimde çevremdekiler olumlu tepki vermedi ama vazgeçmedim.” (DK4)	Akademik hedeflere ilişkin sosyal baskı yaşama	Katarsis
“Başkalarının ne düşündüğünü umursamadan kendi yolunu seçmem gerektiğini anladım.” (DK6)	Bireysel özerklik gelişimi	İçgörü
“Herkes gibi yaşamak yerine özgürce uçmak daha iyidir.” (DK5)	Özgürlük ve bağımsızlık ideali	Genelleme

2.6. Etik Beyan

Bu çalışmada gerçekleştirilen tüm prosedürler, insan katılımcıları içeren araştırmalar için etik standartlara uygun olarak yürütülmüştür. Şehit Uzman Çavuş Tuncer Doğan İmam Hatip Ortaokulu'nda araştırma yürütmek için etik ve resmi izin; Ağrı İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmıştır (Onay No: 102119295, tarih 13 Mayıs 2024). Katılımcılar 18 yaşın altında olduğu için hem okul idaresi hem de veliler uygulama öncesinde çalışmanın amacı, kapsamı ve süresi hakkında ayrıntılı olarak bilgilendirilmiştir. Katılan tüm öğrencilerin ebeveynlerinden veya yasal vasilerinden Yazılı Veli Onam Formları alınmıştır. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmıştır. Ayrıca, gizlilik ve veri güvenliği ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalınmıştır. Veri analizi sırasında, katılımcıların kimlikleri gerçek isimleri yerine grup statülerine göre atanan kodlar (örneğin DK1, KK1) kullanılarak anonimleştirilmiştir. Toplanan tüm veriler yalnızca bilimsel araştırma amaçları için kullanılmıştır. Ayrıca, çalışmada kullanılan ölçme araçlarının (Okuma Anlama Başarı Testi ve Akademik Dayanıklılık Ölçeği) kullanım izni geliştiricilerden e-posta yoluyla alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde, bibliyoterapi müdahalesinin öğrencilerin okuma anlama başarısı ve akademik dayanıklılığı üzerindeki etkisini inceleyen analizler; betimsel istatistikler, ön test karşılaştırmaları, son test karşılaştırmaları, etki büyüklüğü tabloları ve nitel bulguları içerecek şekilde sırasıyla sunulmuştur.

3.1 Betimsel İstatistikler ve Normallik Varsayımı

Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarına ilişkin normallik ve genel betimsel istatistik sonuçları (N = 30) Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3. Akademik Dayanıklılık Ölçeğine İlişkin Betimsel İstatistikler ve Normallik Sonuçları

Değişken	N	Ortalama (M)	Standart Sapma (SD)	Çarpıklık	Basıklık
Akademik Dayanıklılık Ön Test	30	28,90	5,55	-1,093	1,634

Tablo 3 incelendiğinde, çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,96 ile +1,96 kabul edilebilir sınırları içinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar verilerin normal dağıldığını ve parametrik testlerin uygun olduğunu göstermektedir.

3.2 Grupların Ön Test Karşılaştırması

DeneySEL işlemler başlamadan önce tabakalı atama yoluyla oluşturulan deney ve kontrol gruplarının başlangıç özellikleri açısından eşdeğer olup olmadığını değerlendirmek için ön test puanları karşılaştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Bibliyoterapi Aracılığıyla Okuma Anlama ve Akademik Dayanıklılığın Artırılması: Yedinci Sınıf Öğrencileriyle Yürütülen Karma Yöntemli Yarı Deneysel Bir Çalışma / Özcan, M. F. & Yılmaz, İ.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler (Ön Test)	Deney Grubu (n=15) M ± SD	Kontrol Grubu (n=15) M ± SD	df	t	p
Okuma Anlama Testi					
Gençlik Bir Bilsydi	22,80 ± 1,52	21,53 ± 2,19	28	1,85	.074
Okul ve Meslek Seçimi	21,20 ± 1,47	21,53 ± 2,82	28	-0,39	.699
Okumak	19,80 ± 2,56	20,13 ± 2,69	28	-0,35	.728
Roman Okumak	22,93 ± 2,31	21,80 ± 3,62	28	1,02	.316
Akademik Dayanıklılık					
Toplam Puan	28,45 ± 5,72	29,33 ± 5,40	28	-0,43	.671

Tablo 4'e göre; dört okuma anlama metni ve akademik dayanıklılık ölçeğine ilişkin ön test puanlarında deney ve kontrol grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır (tüm değerler için $p > .05$). Bu bulgu, müdahale öncesinde grupların başlangıç düzeyleri açısından eşdeğer olduğunu göstermektedir.

3.3 Grupların Son Test Karşılaştırması

Yaklaşık 10 hafta süren bibliyoterapi müdahalesinden sonra, deney ve kontrol gruplarının son test ortalama puanları karşılaştırılmış ve Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Puanlarının Karşılaştırılması

Değişkenler (Son Test)	Deney Grubu (n=15) M ± SD	Kontrol Grubu (n=15) M ± SD	df	t	p
Okuma Anlama Testi					
Gençlik Bir Bilsydi	25,66 ± 1,63	22,40 ± 2,20	28	4,72	< .001
Okul ve Meslek Seçimi	26,46 ± 1,35	20,60 ± 2,70	28	7,56	< .001
Okumak	24,93 ± 2,18	21,00 ± 2,60	28	4,48	< .001
Roman Okumak	25,93 ± 1,48	22,46 ± 3,20	28	3,90	< .001
Akademik Dayanıklılık					
Toplam Puan	33,58 ± 4,73	29,03 ± 5,12	28	2,53	.017

Tablo 5'te gösterildiği gibi, deney grubundaki öğrenciler, kontrol grubuna kıyasla tüm okuma anlama metinlerinde ve genel akademik dayanıklılıkta anlamlı derecede yüksek son test puanları sergilemişlerdir ($p < .05$). Bu sonuçlar, bibliyoterapi tabanlı okuma programının hem okuma anlama hem de akademik dayanıklılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 6. Ön Test Puanları Kontrol Edildiğinde Okuma Anlama ve Akademik Dayanıklılık Son Test Puanlarına İlişkin ANCOVA Sonuçları

Değişken	F	p	η^2
Okuma Anlama	18,42	<.001	.40
Akademik Dayanıklılık	6,85	.014	.20

Tablo 6'da görüldüğü gibi, ön test puanları kontrol edildikten sonra, bibliyoterapi müdahalesinin etkisi hem okuma anlama ($F = 18.42$, $p < .001$, $\eta^2 = .40$) hem de akademik dayanıklılık ($F = 6.85$, $p = .014$, $\eta^2 = .20$) için istatistiksel olarak anlamlı kalmıştır. Etki büyüklükleri okuma anlama için büyük, akademik

dayanıklılık için orta düzeyde bir etki göstermekte olup müdahalenin sağlamlığını teyit etmektedir.

3.4 Etki Büyüklükleri

Bu farkların pratik önemini belirlemek ve bibliyoterapi müdahalesinin gücünü ölçmek için Cohen's d etki büyüklüğü değerleri hesaplanmış ve Tablo 7'de özetlenmiştir.

Tablo 7. Bibliyoterapi Müdahalesinin Etki Büyüklüğü (Cohen's d) Değerleri

Temel Değişkenler	Cohen's d Değeri	Etki Büyüklüğü
Okuma Anlama Becerisi	0,92	Büyük Etki
Akademik Dayanıklılık	0,88	Büyük Etki

Tablo 7'ye göre; deney ve kontrol gruplarının son test ortalamaları ve havuzlanmış standart sapmaları kullanılarak hesaplanan etki büyüklükleri, okuma anlama için $d = 0,92$ ve akademik dayanıklılık için $d = 0,88$ olarak bulunmuştur. Bu istatistiksel sonuçlar, bu çalışmada uygulanan bibliyoterapi programının yedinci sınıf öğrencilerinin okuma anlama ve akademik dayanıklılığı üzerinde büyük ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu kanıtlamaktadır.

3.5 Bibliyoterapi Sürecinin Nitel Bulguları

Öğrencilerin akademik dayanıklılık son test puanlarındaki artışın nedenlerini daha derinlemesine incelemek için; bibliyoterapi oturumları sırasında toplanan nitel veriler (açık uçlu anketler ve öğrenci çizimleri), bibliyoterapi aşamalarına göre betimsel analize tabi tutulmuştur. Nitel veri analizi sonucunda, dört önceden belirlenmiş teorik tema altında ortaya çıkan alt kodlar ve bunların frekans (f) dağılımları Tablo 8'de özetlenmiştir.

Tablo 8. Bibliyoterapi Sürecinde Ortaya Çıkan Temalar, Kodlar ve Frekans Dağılımı

Tema (Teorik Aşamalar)	Ortaya Çıkan Kodlar	Frekans (f)
Özdeşleşme	Farklı olma ve sınırları aşma arzusu	11
	Sosyal uyuma meydan okuma (risk alma)	9
Katarsis	Akademik ve kariyer hedeflerine ilişkin sosyal/ailevi baskı yaşama	10
	Engellere rağmen sebat etme (dayanıklılık)	12
İçgörü	Başkalarını umursamadan bireysel özerklik kazanma	8
	Sorunlarla yüzleşerek çözüm üretme	10
Genelleme (Çizimler dahil)	Özgürlük ve bağımsızlık ideali (özgürce uçuşa metaforu)	7
	Geleceğe ve eğitime dair umut (mezuniyet kepi, terazi, kitap)	9

Not: Bir katılımcı birden fazla kod altında yer alabildiğinden, toplam frekans değerleri katılımcı sayısını aşabilir. Tablo 8 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin ($n = 15$) bibliyoterapi süreci boyunca kendi akademik ve sosyal zorluklarını kitaptaki kahramanın deneyimleriyle başarıyla ilişkilendirdikleri ve yanıtlarının dört ana teorik temada kümelendiği gözlemlenmektedir. Özdeşleşme aşamasında, öğrencilerin büyük bir kısmının kahramanın “farklı olma ve sınırları aşma” arzusuyla özdeşleştiği belirlenmiştir ($f = 11$). Katarsis aşamasında, öğrenciler akademik hedefleri konusunda çevresel ve ailevi baskılar yaşadıklarını belirtmişlerdir, ancak bu baskılara rağmen sebat etme ve dayanıklılık gösterme eğilimleri güçlüdür ($f = 12$). İçgörü aşamasında, öğrencilerin bireysel özerklik kazanma ve sorunlarla yüzleşerek çözümler üretme ile ilgili fikirler geliştirdikleri saptanmıştır. Genelleme aşamasında

öğrenciler sıklıkla özgürlük, bağımsızlık ve geleceğe dair umut temalarını vurgulamışlardır. Bu temalar, özellikle öğrencilerin çizdiği görsel metaforlarda (örneğin mezuniyet kepi, kitap, adalet terazisi) belirgin şekilde görülmektedir.

Tablo 9. Bibliyoterapi Sürecinde Ortaya Çıkan Temalar, Kodlar ve Katılımcı Alıntıları

Tema (Teorik Aşama)	Kod	Katılımcı Örneği (Doğrudan Alıntı)
Özdeşleşme	Farklı olma ve sınırları aşma arzusu	“Risk almayı severim. Sınırlar içinde kalmayı veya herkes gibi düşünmeyi sevmiyorum.” (DK3)
	Sosyal uyuma meydan okuma	“Toplumda farklı olmak bazen zordur ama farklı olmaktan korkmuyorum.” (DK7)
Katarsis	Akademik hedeflere ilişkin sosyal baskı yaşama	“Yazar olmak istediğimi söylediğimde çevremdekiler olumlu tepki vermedi ama vazgeçmedim.” (DK4)
	Engellere rağmen sebat etme	“Savcı olmak istiyorum. İnsanlar zor olduğunu söylüyor ama ben yine de denemek istiyorum.” (DK9)
İçgörü	Bireysel özerklik gelişimi	“Başkalarının ne düşündüğünü umursamadan kendi yolunu seçmem gerektiğini anladım.” (DK6)
	Sorunlarla baş etme	“Sorunları görmezden gelmek yerine onlarla yüzleşmelidir.” (DK11)
Genelleme	Özgürlük ve bağımsızlık ideali	“Herkes gibi yaşamak yerine özgürce uçmak daha iyidir.” (DK5)
	Geleceğe dair umut	“Kendine inanırsan hiçbir şey bir şey başarmadan bitmez.” (DK12)

Tablo 9, bibliyoterapi sürecinde ortaya çıkan temalara karşılık gelen katılımcı ifadelerinden örnekler sunmaktadır. Öğrencilerin ifadeleri incelendiğinde özellikle özdeşleşme ve katarsis aşamalarında, öğrencilerin kahramanın zorlukları ile kendi yaşam deneyimleri arasında güçlü bağlar kurdukları görülmektedir. İçgörü aşamasında öğrenciler, bireysel özerklik ve problem çözme stratejileri ile ilgili fikirler geliştirdiklerini bildirmişlerdir. Genelleme aşamasında ise öğrenciler sıklıkla özgürlük, bağımsızlık ve geleceğe dair umut gibi temaları vurgulamışlardır. Bu temalar öğrencilerin görsel metaforlarına (örneğin mezuniyet kepleri, kitaplar, adalet terazisi) da açıkça yansımıştır. Bu bulgular, bibliyoterapi müdahalesinin öğrencilerde hem bilişsel hem de duyuşsal gelişimi desteklediğini göstermektedir. İzleyen alt bölümlerde, öğrencilerin bu tema ve kodlarla ilgili doğrudan ifadeleri ve görsel metaforları (çizimleri) ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

Nitel bulgular yalnızca nicel iyileşmeleri doğrulamakla kalmamış, aynı zamanda bu değişimleri yönlendiren temel psikolojik mekanizmaları da ortaya koymuştur. Öğrencilerin çizimleri ve yazılı yanıtları, dışsal onaya dayalı bir yaklaşımdan özerklik, öz yeterlik ve gelecek odaklı düşünmeye doğru belirgin bir yönelim sergilediklerini göstermiştir. Bu dönüşüm, öğrencilerin aktif olarak anlam inşa ettikleri, deneyimleri üzerinde düşündükleri ve başa çıkma stratejilerini içselleştirdikleri öz düzenlemeli öğrenme süreçlerinin geliştiğine işaret etmektedir. Elde edilen bulgular, bibliyoterapi müdahalesinin yalnızca bir okuma etkinliği olarak değil, aynı zamanda derin öğrenmeyi destekleyen bilişsel ve duyuşsal bir yapı iskelesi işlevi gördüğünü göstermektedir. Nicel ve nitel bulguların bütüncül biçimde yorumlanabilmesi amacıyla aşağıda bir ortak gösterim (joint display) tablosu sunulmuştur.

Tablo 10. Nicel ve Nitel Bulguların Ortak Gösterimi

Nicel Sonuç	Nitel Kanıt	Yorum
d = 0,92	“Kendi yolunu seçmeliyim”	Karakterle derin özdeşleşme

d = 0,88	Çizimler: kitaplar, mezuniyet kepi	Gelecek odaklı düşünme ve hedef belirleme
p < .001	Sebat ve direnç ifadeleri	Akademik dayanıklılığın gelişimi

3.5.1. Özdeşleşme Aşaması: Öğrencilerin Martı Jonathan Livingston karakteriyle ne ölçüde bağ kurabildiklerini belirlemeye yönelik sorulara verilen yanıtlarda öğrencilerin karakterin “farklı olma” ve “sınırları aşma” arzusuyla güçlü bir şekilde özdeşleştikleri bulunmuştur. Örneğin, bir öğrenci karakterle olan benzerliğini şu şekilde ifade etmiştir: “Risk almayı severim. Sınırlar içinde kalmayı veya herkesle aynı görüşe sahip olmayı sevmiyorum”. Bir başka öğrenci ise farklılığını şu şekilde vurgulayarak durumu içselleştirmiştir: “Bir toplumda farklı olmak her şeyden daha güzeldir. Dışlansam da umurumda değil!”. Bu ifadeler, öğrencilerin ergenlik döneminde yaşanan “sosyal (sürü) baskısı” ile karakterin yaşadığı zorluklar arasında başarılı bir köprü kurabildiklerini göstermektedir.

3.5.2. Katarsis Aşaması: Öğrencilerden kitabın kahramanının karşılaştığı engellerle kendi hayatlarındaki akademik ve sosyal zorluklar arasında ilişki kurmaları istenmiştir. Yanıtlar incelendiğinde, öğrencilerin akademik hedefleri konusunda çevresel (aile ve akran) baskılar yaşadıkları gözlemlenmesine rağmen, karakterden ilham alarak bu baskılara direnmeyi (akademik dayanıklılık) seçmişlerdir. Bir öğrenci karşılaştığı çevresel direnci ve azmini şu şekilde dile getirmiştir: “Yazarlığı hobi olarak sürdürmek istediğimi veya en azından sadece yazmak istediğimi söylediğimde olumlu tepkiler almadım. Ancak pes etmedim ve hala etmedim... Eksiklerim var ama pes etmek yerine onları gidermeye çalışıyorum ve yazmaya aynı kararlılıkla devam ediyorum”. Bir başka öğrenci ise kariyer hedefleri konusunda yaşadığı çatışmayı şu şekilde ifade etmiştir: “Savcı olmak istiyorum. Ailem en büyük destekçim ama çevremdekiler 'Savcılıkta iş yok...' diyor. Herkesin tavrı beni çok rahatsız ediyor. Kararıma saygı duymalılar ama her şeyi biliyormuş gibi davranıyorlar. Ben size saygı duyuyorsam, sizin benim seçimlerime karışmaya hakkınız yok”.

3.5.3. İlgörü ve Genelleme Aşaması: Nitel uygulamanın son aşamasında, öğrencilerin kahramanın problem çözme stratejilerinden kendi yaşamları için çıkardıkları felsefi ve pratik dersler (içgörüler) incelenmiştir. “Martı Jonathan yaşadığı sorunlarla nasıl başa çıkıyor?” sorusuna öğrenciler; “vazgeçmeyerek, çabalayarak, sorunla yüzleşerek” ve “başkalarının ne düşündüğünü önemsemeden kendisi olarak” gibi yanıtlar vermişlerdir. Bir öğrenci, herkesle aynı olma durumuna karşı akademik ve bireysel özerkliğin değerini şu güçlü metaforla genellemiştir: “Katılıyorum; herkes gibi olmak, kıyıda yavaşça bir insanın simit atmasını beklemek ve sonra onu kapmaya çalışmak çok sıkıcı bir davranış. Bunun yerine özgürce ve bağımsızca uçmak çok daha keyifli”.

3.5.4. Çizimlerin Analizi (Görsel Metaforlar)

Bibliyoterapi sürecinde öğrencilerden her oturumun sonunda ilgili bibliyoterapi aşamasına (özdeşleşme, katarsis, içgörü ve genelleme) ilişkin duygu, düşünce ve farkındalıklarını yansıtan bir çizim oluşturmaları istenmiştir. Çizimler oluşturulurken öğrencilere “Okuduğun bölümün sende uyandırdığı duygu ve düşünceleri, kendinle kurduğun ilişkiyi veya geleceğe ilişkin hayallerini resimle ifade edebilirsin.” biçiminde standart yönerge verilmiştir. Böylece öğrencilerin bibliyoterapi sürecindeki bilişsel ve duyuşsal değişimleri yalnızca yazılı ifadelerle değil, görsel metaforlar aracılığıyla da ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çizimler, açık uçlu formlardan elde edilen yazılı verilerle birlikte değerlendirilmiş ve Shrodes'un (1949) bibliyoterapi modelindeki özdeşleşme, katarsis, içgörü ve genelleme temaları çerçevesinde yorumlanmıştır. Öğrencilerin çizimleri özellikle içgörü ve genelleme aşamalarında elde edilen yazılı

bulguları destekleyen tamamlayıcı nitel veri kaynağı olarak kullanılmıştır.

Örneğin bir öğrencinin çiziminde dünya iki parçaya ayrılmıştır. “Bibliyoterapi Öncesi” olarak adlandırılan bölümde kahverengi ve kırmızı renklerin hâkim olduğu, silah imgeleri, teknoloji bağımlılığına gönderme yapan semboller ve “Yardım/Acil” ifadelerinin yer aldığı görülmektedir. Buna karşılık “Bibliyoterapi Sonrası” bölümünde yeşil ve mavi renkler ağırlık kazanmış; adaleti temsil eden terazi, açık kitaplar, mezuniyet kepi ve “Hayat çok güzel” ifadesi gibi olumlu gelecek algısını yansıtan semboller kullanılmıştır. Bir başka öğrencinin çiziminde ise açık bir kitabın üzerine “Kendine inanırsan hiçbir şey sen bir şey başarmadan bitmez. Kendini tanırsan, kendini tanımayanların ne dediği anlamsızlaşır.” ifadesi yazılarak bibliyoterapi sürecinde gelişen akademik dayanıklılık ve öz yeterlik algısı görsel metafor aracılığıyla ifade edilmiştir. Çizimlerden örnekler Ek bölümünde sunulmuştur.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bibliyoterapi müdahalesinin öğrencilerin okuma anlama başarısı ve akademik dayanıklılığı üzerindeki etkisine ilişkin elde edilen sonuçlar ilgili literatür ışığında tartışılmıştır. Uluslararası çalışmalarla karşılaştırmalar sunulmuş, araştırmannın teorik katkısı vurgulanmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

4.1 Okuma Anlama Becerileri Üzerine Tartışma

Araştırma bulgularına göre, deneysel işlemler başlamadan önce her iki grubun Türkçe dersi okuma anlama puanları orta seviyenin üzerinde ve eşdeğerdir. Ancak 10 haftalık bibliyoterapi sürecinden sonra deney grubu öğrencilerinin son test puanlarında, kontrol grubuna kıyasla okuma parçaları genelinde 3 ila 6 puanlık anlamlı bir artış gözlenmiştir. Literatürdeki birçok çalışma, bibliyoterapinin okuma becerilerini geliştirdiğini belirterek bu sonucu desteklemektedir. Örneğin Uyar (2020), bibliyoterapinin problem çözme becerilerini geliştirdiğini bulmuştur; Şahin (2019) eleştirel okuma becerilerini artırdığını rapor etmiştir; İnan ve Erkuş (2018) ise öğrencilerin okuma algılarını ve genel uyarılmışlık düzeylerini pozitif etkilediğini saptamıştır. Ayrıca, öğrencilerin okuma hızlarının ve başarılarının bibliyoterapi yoluyla doğrudan iyileştirilebileceğini belirten Sullivan ve Strang (2002) ile Al Darwish (2015)'in bulguları, mevcut çalışmanın sonuçlarıyla tam bir tutarlılık göstermektedir. Bu bulgular, bibliyoterapinin öğrenciler için bilişsel olarak zenginleştirici ve değer katan bir araç olarak hizmet etmesiyle açıklanabilir.

4.2 Akademik Dayanıklılık Seviyeleri Üzerine Tartışma

Akademik dayanıklılık bulguları incelendiğinde müdahale öncesinde orta düzeyde olan öğrencilerin dayanıklılık puanlarının, bibliyoterapi sonrasında deney grubu lehine anlamlı derecede arttığı görülmektedir. Literatürde akademik dayanıklılık yaygın olarak öğretmen motivasyonu (Sadioğlu, 2019), okul aidiyeti (Aydın, 2017) ve koruyucu çevresel değişkenler (Gizir & Aydın, 2009) gibi dışsal faktörlerle ilişkilendirilir. Ancak, mevcut çalışmanın bulguları farklı bir mekanizmaya işaret etmektedir. Bu çalışmada, akademik dayanıklılıktaki artışın öğrencilerin bibliyoterapi deneyimi sırasındaki içsel anlamlandırma süreçleri yoluyla ortaya çıktığı görülmektedir. Anlatıyla etkileşime girerek ve kahramanla özdeşleşerek öğrenciler kendi zorlukları üzerinde düşünebilmiş ve kişisel bakış açılarını yeniden inşa edebilmişlerdir. Spesifik olarak öğrenciler, karakter özdeşleşmesi yoluyla empati geliştirmiş, benlik kavramlarını güçlendirmiş, özgüvenlerini artırmış (Ahmadi, ve ark. 2024) ve bilişsel farkındalıklarını yükseltmişlerdir. Bu birbiriyle bağlantılı psikolojik süreçler, akademik dayanıklılığın

gelişmesine katkıda bulunan aracı mekanizmalar olarak işlev görmüştür. Bu bulgular öz-düzenlemeli öğrenme teorisi çerçevesinde yorumlanabilir. Buna göre öğrenciler, bilginin pasif alıcıları olmaktan çıkarak kendi öğrenme süreçlerini izleyen, değerlendiren ve düzenleyen aktif özneler haline gelmişlerdir. Bu anlamda bibliyoterapi hem duygusal dışavurumu desteklemiş, hem de sürdürülebilir dayanıklılık gelişimi için kritik olan üstbilişsel etkileşimi ve içsel geri bildirim döngülerini de kolaylaştırmıştır.

4.3 Uluslararası Literatürle Karşılaştırma ve Farklı Bulguların Açıklanması

Bu çalışmada elde edilen bulgular, bibliyoterapinin öğrencilerin sosyal ve duygusal becerilerini geliştirdiğini, empatiyi ve benlik kavramını artırdığını gösteren uluslararası çalışmalarla tutarlıdır. Nitekim saygın uluslararası çalışmalar okuma stratejilerini ve anlamsal farkındalığı desteklemenin, okuma güçlüğü çekenlerin okuma anlama performansını kalıcı olarak iyileştirdiğini kanıtlamıştır (Dong ve ark., 2021). Benzer şekilde uluslararası literatür bibliyoterapinin çocuklar ve ergenler için sadece yüzeysel bir okuma etkinliği olmadığını teyit etmektedir. Tam aksine anksiyete uyum sorunları ve akademik stres gibi klinik düzeydeki sorunları ele almada güçlü etkilere sahip olduğu (Lewis ve ark., 2015) ve ergenlere ebeveyn ayrılığı gibi zor yaşam olayları karşısında güçlü psikolojik baş etme stratejileri sağladığı, Sullivan ve Strang (2002) okul ortamlarında uygun edebi eserlerle yürütülen bibliyoterapinin bilişsel gelişimi doğrudan artırdığını vurgulamıştır.

Ancak, uluslararası literatürdeki çalışmalar bibliyoterapinin akademik değişkenler üzerinde her zaman güçlü etkiler yaratmadığını veya etkisinin sınırlı kalabileceğini de öne sürmektedir. Bu farklı sonuçların temel nedeni müdahalenin süresi ve yapısında yatmaktadır. Örneğin Pardeck ve Pardeck (1984), katılımcı özelliklerini yeterince analiz edemeyen bibliyoterapi müdahalelerinin başarısız olabileceğini savunmuştur. Benzer şekilde Afolayan (1992), uygun olmayan kitap seçiminin karakterle özdeşleşmeyi engelleyebileceğini ve hatta olumsuz sonuçlar doğurabileceğini belirtmiştir. Mevcut çalışmadaki büyük etki büyüklüğü ($d > 0,80$) ve elde edilen başarı müdahalenin basit bir okuma oturumu olarak değil, 10 haftalık boylamsal bir süreç olarak uygulanmasına bağlanabilir. Süreç *Martı Jonathan Livingston* kitabı üzerinden yürütülmüş ve Shrodes'un (1949) dört terapötik aşamasına (özdeşleşme, katarsis, içgörü ve genelleme) göre araştırmacı ve uzmanlar tarafından dikkatle yönlendirilmiştir. Öğrencilerin kendi hayatlarında yaşadıkları akademik baskıları (aile ve sosyal beklentiler) kahramanın sürüden dışlanmasıyla başarıyla ilişkilendirebilmeleri daha önceki bazı çalışmalarda bildirilen "etkisizlik sorunu"nun aşılmasına yardımcı olmuştur.

Kısa süreli müdahalelerde kazanılan beceriler için doğal bir sönme riski olsa da literatür, derin anlamsal farkındalık ve yapılandırılmış okuma müdahalelerinin okuma anlama performansını kalıcı olarak iyileştirebileceğini öne sürmektedir (Dong ve ark., 2021). Dahası mevcut çalışma yüzeysel bir okuma etkinliğinden ziyade Shrodes'un (1949) dört teorik aşaması etrafında yapılandırılmış 10 haftalık boylamsal bir süreci içerdiği için öğrenciler psikolojik baş etme stratejilerini derinlemesine içselleştirebilmişlerdir. Bu uzatılmış psikolojik kuluçka ve yapılandırılmış içselleştirmenin; akademik dayanıklılığın hızlı sönmesini hafifletmesi, geçici bir duygusal rahatlama yerine sürdürülebilir bir bilişsel iskele olarak işlev görmesine yardımcı olması beklenmektedir.

4.4 Çalışmanın Teorik Katkısı

Bu araştırma, eğitim psikolojisi ve dil öğretimi alanlarını entegre ederek literatüre üç boyutlu bir teorik katkı sağlamaktadır. İlk olarak hem ulusal hem de uluslararası literatürde akademik dayanıklılık

kavramı genellikle yoksulluk, parçalanmış aileler ve demografik dezavantajlar gibi faktörlere odaklanan deterministik bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu çalışma, akademik dayanıklılığın yalnızca sosyo-ekonomik bir kader olmadığını aksine bibliyoterapi gibi yapılandırılmış pedagojik müdahalelerle öğretilen ve geliştirilebilen dinamik bir beceri olduğunu (yani sabit bir özellik değil, değiştirilebilir bir durum olduğunu) göstermektedir. İkinci olarak çalışma, Shrodes (1949) tarafından önerilen klinik bibliyoterapi aşamalarının, okuma anlama gibi bilişsel akademik çıktıları artırmak için normal gelişim gösteren ortaokul ergenleriyle gelişimsel bibliyoterapide de kullanılabileceğini doğrulamaktadır. Bulgularımız bibliyoterapinin sadece bir duygusal rahatlama mekanizması (katarsis) olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin de metinleri derinlemesine anlamalarına, örtük anlamları yorumlamalarına ve edebi karakterlerin problem çözme stratejilerini analiz etmelerine yardımcı olan bilişsel bir iskele işlevi görmektedir. Üçüncü olarak açıklayıcı sıralı karma yöntem deseni kullanarak çalışma hem nitel hem de nicel olarak öğrencilerin içgörülerini, katartik yansımaları ve çizimlerdeki görsel metaforlar dâhil olmak üzere akademik dayanıklılıktaki sayısal artışın altında yatan psikolojik mekanizmaları haritalandırmaktadır.

4.5 Öneriler

Bu çalışmanın bulgularına dayanarak, araştırmacılar ve uygulamacılar için aşağıdaki öneriler sunulmaktadır: • Bibliyoterapinin öğrencilerin okuma anlama başarı testi performansını artırdığı saptandığından, Türkçe derslerinde bibliyoterapi uygulamaları daha aktif hale getirilmeli ve öğretmenler bu yöntemi kullanmaya teşvik edilmelidir. • Bibliyoterapinin öğrencilerin akademik dayanıklılığını da olumlu yönde etkilediği görüldüğünden, öğrencilerin dayanıklılığını güçlendirmeyi amaçlayan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinde temel bir araç olarak kullanılabilir. • Eğitim ortamlarında bibliyoterapi uygulamalarının etkin yürütülmesini sağlamak için öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları ve atölyeler düzenlenebilir. • Bu çalışma Ağrı ilindeki yedinci sınıf öğrencileri ile sınırlı kalmış ve nicel ağırlıklı karma yöntem desenini kullanmıştır. Bulguların genellenebilirliğini artırmak için; yöntemin farklı coğrafi bölgelerde ve sınıf düzeylerinde tekrarlanması, ayrıca saf nitel araştırma desenlerini de içeren uzun vadeli izleme çalışmaları yapılması önerilmektedir.

4.6 Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın bulguları yorumlanırken bazı metodolojik sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. İlk olarak; nispeten küçük örneklem boyutu ($N = 30$; her grupta 15), analizlerin istatistiksel gücünü sınırlar ve bulguların genellenebilirliğini kısıtlar. İkinci olarak; çalışma Türkiye, Ağrı'daki tek bir devlet okulunda yürütülmüştür ve bu durum spesifik sosyo-kültürel bağlam nedeniyle dış geçerliliği azaltabilir. Kabul edilebilir çarpıklık ve basıklık değerlerine dayalı olarak parametrik testler kullanılmış olsa da gelecekteki çalışmaların daha geniş ve çeşitli örneklem içerme ve parametrik analizleri non-parametrik yaklaşımlarla tamamlaması önerilir. Bir diğer önemli sınırlılık, boyamsal izleme verilerinin eksikliğidir. 10 haftalık bibliyoterapi müdahalesi psikolojik etkileşim için yeterli bir süre sağlamış olsa da geciktirilmiş bir son test (örneğin 3 veya 6 aylık takip) yapılmamıştır. Literatürde belirtildiği gibi, bilişsel ve davranışsal müdahalelerin etkileri pekiştirilmezse zamanla azalabilir (sönme etkisi). Bu nedenle, akademik dayanıklılık ve okuma anlamada gözlenen iyileşmelerin uzun vadeli sürdürülebilirliği belirsizliğini korumaktadır.

4.7 Sonuç

Bu çalışmanın bulguları, bibliyoterapi temelli bir okuma programının ortaokul öğrencilerinin hem

okuma anlama becerilerini hem de akademik dayanıklılıklarını anlamlı düzeyde geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen sonuçlar, bibliyoterapinin yalnızca ek bir okuma etkinliği olmadığını, bilişsel ve duyuşsal öğrenme süreçlerini bütünleştiren yapılandırılmış bir pedagojik müdahale olduğunu göstermektedir. Bibliyoterapi, öğrencilerin edebî metinlerle daha derin düzeyde etkileşim kurmalarını, kendi deneyimleri üzerinde düşünmelerini ve kişisel anlam inşa etmelerini destekleyerek (Al Darwish, 2015; Ahmadi ve ark., 2024) akademik ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Bu yönüyle, öğrencilerin öğrenme süreçlerini destekleyen ve kalıcı öğrenme çıktılarının oluşmasına katkıda bulunan bilişsel ve duygusal bir iskele işlevi görmektedir. Sonuç olarak bu çalışma, akademik dayanıklılığın sabit bir özellik değil, uygun eğitsel müdahaleler yoluyla geliştirilebilen dinamik bir kapasite olduğunu ortaya koyarak bibliyoterapi ve akademik dayanıklılık alan yazınına katkı sunmaktadır.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı: Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde üretken yapay zekâ araçlarından dil ve anlatımın iyileştirilmesi, akademik ifadelerin gözden geçirilmesi, metnin düzenlenmesi ve biçimsel editörlük desteği amacıyla yararlanılmıştır. Araştırmanın tasarımı, veri toplama süreci, veri analizi, bulguların yorumlanması ve nihai bilimsel değerlendirmeler tamamen yazarlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Yazarlar makalenin tüm içeriğinden ve doğruluğundan sorumludur.

Kaynakça

- Al Darwish, S. (2015). Literacy and children's literature: Evidence from actual classroom practice. *Journal of Education and Training Studies*, 3(1), 78–83. <https://doi.org/10.11114/jets.v3i1.591>
- Afolayan, J. A. (1992). Documentary perspective of bibliotherapy in education. *Reading Horizons*, 33(2), 137–148.
- Ahmadi, S., Salehi, K., Khoeini, S., Siamian, H., & Noruzi, A. (2024). Building self-esteem in elementary school students: The promising benefits of bibliotherapy. *Informology*, 3(1), 127–142.
- Aydın, B. G. (2017). Explaining the factors associated with the likelihood of academic resilience in science and mathematics literacies in PISA 2012 (Unpublished master's thesis). İhsan Doğramacı Bilkent University.
- Balcı, A. (2013). Okuma ve anlama eğitimi. Pegem Akademi.
- Bloom, B. S., Hastings, J. T., & Madaus, G. F. (1976). Handbook on formative and summative evaluation of student learning. McGraw-Hill.
- Borman, G. D., & Overman, L. T. (2004). Academic resilience in mathematics among poor and minority students. *The Elementary School Journal*, 104(3), 177–195. <https://doi.org/10.1086/499750>
- Cohen, J. (1988). Statistical power analysis for the behavioral sciences (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203771587>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.
- Doğanay, A. (2019). Öğretim ilke ve yöntemleri. Pegem Akademi.
- Dong, Y., Chow, B. W. Y., Wu, S. X. Y., Zhou, J. D., & Zhao, Y. M. (2021). Enhancing poor readers' reading comprehension ability through word semantic knowledge training. *Reading & Writing Quarterly*, 37(4), 348–364. <https://doi.org/10.1080/10573569.2020.1820410>
- Fındık, L. Y., & Kavak, Y. (2013). Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin PISA 2009 başarılarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 19(2), 249–273.
- Forgan, J. W. (2002). Using bibliotherapy to teach problem solving. *Intervention in School and Clinic*, 38(2), 75–82. <https://doi.org/10.1177/10534512020380020201>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2019). How to design and evaluate research in education (10th ed.). McGraw-Hill Education.
- Gizir, C. A., & Aydın, G. (2009). Protective factors contributing to the academic achievement of students living in poverty. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(31), 191–204.
- Gregory, K. E., & Vessey, J. A. (2004). Bibliotherapy: A strategy to help students with bullying. *The Journal of School Nursing*, 20(3), 127–133. <https://doi.org/10.1177/10598405040200030201>
- Heath, M. A., Sheen, D., Leavy, D., Young, E., & Money, K. (2005). Bibliotherapy: A resource to facilitate emotional healing and growth. *School Psychology International*, 26(5), 563–580.
- İnan, M., & Erkuş, S. (2018). Bibliyoterapi yönteminin 8. sınıf öğrencilerinin okuma tutumlarına ve genel uyarılmışlık düzeylerine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 43(195), 115–132.
- Kapıkıran, S. (2012). Validity and reliability of the academic resilience scale in Turkish high school. *Education*, 132(3), 474–484.
- Lewis, K. M., Amatya, K., Coffman, M. F., & Ollendick, T. H. (2015). Treating nighttime fears in young children with bibliotherapy: Evaluating anxiety symptoms and monitoring behavior change. *Journal of Anxiety Disorders*, 30, 103–112. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2014.12.004>
- Luthar, S. S., Cicchetti, D., & Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543–562. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00164>

- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2006). Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*, 43(3), 267–281. <https://doi.org/10.1002/pits.20149>
- Masten, A. S. (2014). *Ordinary magic: Resilience in development*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199594965.001.0001>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd ed.). Sage Publications.
- Mullis, I. V. S., Martin, M. O., Foy, P., & Hooper, M. (2017). *PIRLS 2016 international results in reading. TIMSS & PIRLS International Study Center*.
- OECD. (2019). *PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/5f07c754-en>
- Pardeck, J. A., & Pardeck, J. T. (1984). *Young people with problems: A guide to bibliotherapy*. Greenwood Press.
- Pehrsson, D. E., Allen, V. B., Folger, W. A., McMillen, P. S., & Lowe, I. (2007). Bibliotherapy with preadolescents experiencing divorce. *The Family Journal*, 15(4), 409–414.
- Sadioğlu, Ö. (2019). Öğretmenlerin güdüleyici davranışlarının öğrencilerin akademik yılmazlıkları ve başarıları üzerindeki etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 15(2), 145–159.
- Shadish, W. R., Cook, T. D., & Campbell, D. T. (2002). *Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference*. Houghton Mifflin.
- Shechtman, Z. (2009). *Treating child and adolescent aggression through bibliotherapy*. Springer. <https://doi.org/10.1007/978-0-387-09745-9>
- Shrodes, C. (1949). *Bibliotherapy: A theoretical and clinical-experimental study*. University of California Press.
- Sullivan, A. K., & Strang, H. R. (2002). Bibliotherapy in the classroom: Using literature to promote the development of emotional intelligence. *Childhood Education*, 79(2), 74–80.
- Şahin, G. (2019). *Bibliyoterapiye dayalı okuma programının benlik algısı ve eleştirel okuma düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa.
- Temizkan, M. (2007). İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde okuma stratejilerinin okuduğunu anlamaya etkisi (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi.
- Uyar, A. (2020). *Bibliyoterapi tekniği ile okul öncesi çocuklarında problem çözme becerilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Yapıcı, M., & Yılmaz, M. (2022). *Terapi olarak okumak: Psikoterapide ve okullarda bibliyoterapi uygulamaları*. Eğiten Kitap.
- Yılmaz, İ. (2025). *Bibliyoterapi temelli okuma programının 7. sınıf öğrencilerinin akademik dayanıklılığı ve okuma anlama becerileri üzerindeki etkisi* (Yüksek lisans tezi). Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

EK1.

Özdeşim kurma ve katarsis sorularının uygulanmasına ilişkin bazı öğrenci örnekleri;

